

Warszawa, dn. 2 sierpnia 1919 r.

**Biuro Wywiadowcze przy Oddz. II
Naczelnego Dowództwa W.P.
№ 5108**

1244 / J2

DO
ADJUTANTURY GENERALNEJ.

Przesyłam dokumenty gwałtów litewskich
w Suwałszczyźnie.

z r. Władysław Jędrzejowski

Załączników: 4.

**NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA
L. Dz. 1244/52 dnia 4 / VIII 1919 r.
załącz. Wydział**

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

43 51

24 lipca 1919 r.

DO NACZELNIKA PAŃSTWA POLSKIEGO.

№ 8256.-

Suwałki. Od czasu wystania ostatniego naszego sprawozdania o sytuacji w Okręgu Suwalskim ziszcili się nasze obawy. Liczebność wojsk litewskich wraz z dniem każdym i zeczęły one przybierać jawnie prowokacyjną postawę wobec policji Państwowej polskiej w Suwałkach. Opierając się na swej liczebnej przewadze i poparciu wojsk niemieckich, a głównie Brygady Grodzieńskiej, żołnierze litewscy dopuszczają się gwałtu nad policją miejską, plując w twarz przy spotkaniu bezbronnym pojedynczym policjantem i zdzierając oznaki policyjne i herb państwowy z czapek.

Przed paru dniami przez władze litewskie zostały zajęte dwa urzędy gminne w powiecie Suwalskim (w Szypliszkach gm. Zaboryszki i w Rutce - Tartak gm. Andrzejewo); z gmin tych pod groźbą kary 300 m. zostali zawezwani sołtysi do Puńska na 23 b/m. po rozkazy od władz powiatowych litewskich, rozkazu tego jednak sołtysi nie usłuchali.

W dniu 20 b/m. policjant miejski Antoni Czerniawski w chwili, gdy pełnił obowiązki służbowe i prowadził zatrzymaną furę z towarami dla sprawdzenia zawartości towaru do urzędu policyjnego, został na ulicy w biały dzień zastrzelony przez żołnierzy litewskich. Przebieżką prowokacyjnemu zachowaniu się wojsk litewskich i zabójstwu policjanta założyliśmy protest do władz niemieckich, który w odpisie dołączamy.

W dniu 21 wieczorem wkroczył do Suwałk oddział milicji litewskiej w ilości 150 ludzi i jednocześnie przyjechało parę wozów z urzędnikami, wyznaczonymi do objęcia władzy cywilno administracyjnej w powiecie Suwalskim i części Augustowskiego, znajdującej się na północ od linii demarkacyjnej. Przedstawiciele administracji litewskiej w osobach naczelnika powiatu Sierutisa, komendanta policji Saduli i jeszcze jakiegoś funkcjonariusza, nazwiskiem Rasztinisa w dniu dzisiejszym (24.b.m) o godzinie 11 przed poł., zjawili się do Rady Obywatelskiej z zapytaniem, kiedy Rada zamierza przekazać im władzę administracyjno - cywilną w powiecie Suwalskim. Na postawione sobie pytanie, jakie delegaci Rządu Kowieńskiego posiadają pełnomocnictwa do stawiania takiego żądania Radzie i do prowadzenia pertraktacji z Radą w tym względzie, delegaci oświadczyli, iż żadnych pełnomocnictw nie posiadają za wyjątkiem legitymacji osobistych w postaci nominacji na urzędy na powiat

Suwalski i że przybyli nie w celu oficjalnego traktowania z Radą, lecz w celach tylko informacyjnych, jakie w tym względzie stanowisko zajmuje Rada. Wobec tego Rada oświadczyła, iż władzę cywilno - administracyjną w Okręgu Suwalskim już w listopadzie roku ubiegłego, działając z woli ludności i z upoważnienia Rządu Polskiego, przejęła na rzecz Rządu Polskiego, że wskutek tego bez wyraźnego rozkazu ze strony swego Rządu Rada władzy tej Rządowi Litewskiemu nie odda.

Wyrazem woli ludności należenia do Polski był wybór w Lutym r.b. 4-ch posłów do Sejmu, a wyrazem objęcia władzy przez Rząd Polski - pełnomocnictwo, jakie otrzymała Rada, i mianowanie na wszystkie urzędy urzędników Państwowych Polskich. Ponieważ delegacja Litewska żądanie swoje opierała na wyznaczeniu przez Ententę linii demarkacyjnej na kanale Augustowskim i pretensjach Rządu Litewskiego do tych ziem, o których zresztą dobrze, jak twierdzili, jest poinformowany Rząd Polski, Rada oświadczyła, iż wyznaczenie tymczasowej linii demarkacyjnej na kanale Augustowskim w celach wojskowych wcale nie nadaje prawa Rządowi Augustowskiemu do wprowadzenia litewskich władz cywilno - administracyjnych - a pretensje Rządu Litewskiego do tych ziem nie mogą być uważane za nabycie prawa do posiadania. Wówczas przedstawiciele administracji litewskiej zaczęli się nas dopytywać, czy nie zostaliśmy zawiadomieni przez Rząd Polski o przekazaniu urzędów władzom litewskim, na co otrzymaliśmy od nas odpowiedź przeczącą. Następnie, gdy w toku dalszej rozmowy wyjaśniliśmy delegatom litewskim, jakie skutki miewa zwykle gwałt nad urzędnikami państwowymi, o ile gwałt ten pochodzi ze strony państwa obcego, i że zajęcie przemocą urzędów wywoła wśród ludności niepożądany dla litwinów, jako chwilowych okupantów, odwet ze strony tejże ludności, która nigdy nie ścierpi tego, aby była rządzona przez władze litewskie, przedstawiciele litewscy zgodzili się z naszym zdaniem, że o skierowanym przez nich do nas żądaniu winniśmy zawiadomić Rząd Polski, od którego musimy otrzymać dyrektywy w tej kwestji, i że ze swej strony uważają, że do chwili otrzymania przez Radę dyrektyw od Rządu trzeba byłoby utrzymać status quo, chociaż zastrzegli, że decydującym czynnikiem w tej sprawie jest komendant wojskowy w Suwałkach, a zatem wynik rozmowy zakomunikują jemu do decyzji.

Komunikując o powyższym Tymczasowa Rada Obywatelska Okręgu Suwalskiego zwraca się do Ciebie, Najdostojniejszy Panie, o energiczne wystę-

pienie do Rządu Litewskiego z protestem:

1. przeciwko zamiarom rządu Litewskiego usunięcia z urzędów urzędników Państwowych Polskich i zagarnięciu władzy administracyjnej w ręce swoje;

2. przeciwko mordowaniu i prowokacji policji Państwowej oraz ludności polskiej przez zajmowanie urzędów gminnych;

3. o natychmiastowe usunięcie brygady Grodzieńskiej niemieckiej z Okręgu Suwalskiego, dopuszczającej się gwałtów nad ludnością i pod opieką której wojska litewskie czują się bezpieczne i uprawnione do bezceństw, jakich się dopuszczają;

4. o usunięcie wogóle jak najprędzej wszystkich wojsk obcych;

5. o odwrotną dyrektywę dla Tymczasowej Rady Obywatelskiej Okręgu Suwalskiego i Urzędów Polskich, jakie mają zająć stanowisko i jakiej udzielić odpowiedzi na postawione Radzie żądanie litewskie o przekazanie Litwinom władzy.

Dla ilustracji charakteru bolszewickiej działalności przybyłych do Suwałk organów władzy Litewskiej dołączamy odezwy rozpowszechniane przez nich wśród ludności, zwracając uwagę, iż w razie usunięcia policji polskiej i urzędów zagraża Okręgowi Suwalskiemu zupełna anarchja i bolszewizm.

Przy niniejszym załączamy: 1) odpis pełnomocnictwa wydanego Radzie przez delegata Rządu w dniu 6 grudnia 1918 r. 2) odpis protestu do władz niemieckich z powodu zabójstwa milicjanta i 3) trzy odpisy otrzymanej przed godziną odpowiedzi władz niemieckich na protest Rady z dnia 20 b.m.

Prezes
s. 2.

Sekretarz:

Przebieg choroby Maciejewskiego

Freikorps von Diebitsch

Suwalki, den 24. Juli 1919.

Abteilg. Ia Nr. 8189/19

1244/92

Den

provisorischen Bürgerrat

Suwalki.

Zu dortseitigen Schreiben Nr. 3230 von 20. Juli betr. den Vorfall von 20 ds. pp. wird der Rada folgendes mitgeteilt:

Der litauische Kommandant in Suwalki ist gebeten worden, schriftlich der Brigade Grodno mitzuteilen, welche Befehle er von seiner Regierung in Kowno bezügl. der Verwaltung des Kreises und der Ausübung der Polizeigewalt erhalten hat. Die Brigade wird dann Verhandlungen zwischen den litauischen Kommandanten und der Rada veranlassen, welche eine Einigung über die schiebenden Fragen bezwecken soll.

Wie die Rada richtig in ihren Schreiben betort, ist unsere Absicht lediglich die Aufrechterhaltung von Ruhe und Ordnung. Politische Erörterungen werden grundsätzlich abgelehnt: sie würden ins Endlose führen und bedeuteten den Tod praktischer Tätigkeit. Das deutsche Kommando in Suwalki stellt sich lediglich auf den Boden der Tatsache, dass die Entente die bekannt gegebene Demarkationslinie zwischen Litauen und Polen bestimmt hat. Hierdurch sind bisher gültige Bestimmungen, darunter das von der Rada erwähnte Protokoll von 13.11. 18. hinfällig geworden.

Die litauischen Soldaten hier sind nicht Hilfstruppen des deutschen Heeres, sondern stellen die militärische Macht eines selbstständigen Staates in den ihnen vorläufig von der Entente zugesprochenen Landes dar. Die Regierung in Kowno wird bestimmen müssen, welches Gericht über den beklagenswerten Fall zu entscheiden hat, der die Rada zu ihren Schreiben veranlasste: er entstand nach den hier zugegangenen Aufklärungen dadurch, dass der erschossene Miliziant den litauischen Soldaten mit der Pistole bedrohte, statt sich mit einer Meldung an die Rada zu begnügen. Die Rada dürfte vielleicht gut daran tun, bis zur endgültigen Regelung der Fragen über Festsetzung der Grenzen zwischen Litauen und Polen durch die Entente sich der augenblicklichen Entscheidung der Entente zu fügen und Forderungen, wie die Entfernung des litauischen Militärs aus Suwalki als nicht zeitgemäss fallen zu lassen, vielmehr ebenso auf eine Einigung der auseinander gehenden Bestrebungen be-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

dacht zu sein, wie dies sie deutschen militärischen Stellen in Suwalki sind.

Will die Rada den Weg des Protestes beschreiten, so muss sie ihn bei der Entente anbringen, welche die Demarkationslinie gezogen und damit den Litauern des Gebiet nördlich des Augustowski Kanals vorläufig zugesprochen hat.

Das Freikorps bittet um Aufklärung, welche Stellen die am Schluss des Schreibens erwähnte Zusicherung, dass, falls das litauische Militär sich Gewalttaten an polnischen Aemtern, Polizei und Bevölkerung erlaubt, das litauische Militär entfernt wird.

(-) v. Diebitsch

Oberstleutnant.

Za zgodność

Prezes
Nr. 2.

Jacquinot

Sekretarz: *C. Dubasiewicz*

ZARZĄD
TYMCZASOWEJ RADY
OBYWATELSKIEJ
Okręgu Suwalskiego.

90 lipca 1919 r.

№ 3230.-

Suwałki.

Do Becirkskonendantury

Do Suwałkach.

Opis.

1244/92.

W dniu dzisiejszym ze strony żołnierzy litewskich został dokonany gwałt nad przedstawicielami policji miejskiej. Został zastrzelony policjant polski przez żołnierzy litewskich w chwili kiedy policja, wykonyując swoje obowiązki służbowe, prowadziła zaarrestowaną z towarami do policji dla skontrolowania, czy zawartość towaru w pakach odpowiada towarom wymienionym w przepustce. Ponieważ władza administracyjno-cywilna przekazana została w ręce Tymczasowej Rady Obywatelskiej i ponieważ wszelkie rozporządzenia Rady, a w tym i ograniczenia handlowe poczynione zostały za wiedzą władz wojskowych niemieckich i podane do powszechnej wiadomości, jako obowiązujące postanowienie dla handlujących, ingerencja żołnierzy litewskich do czynności policyjnych, wynikających z obowiązujących zarządzeń Rady, nie może być przez nas tolerowana, a sądzimy, że i przez władze niemieckie uznana będzie jako gwałt i czyn przekraczający zakres działania wojska litewskiego.

Tymczasowa Rada Obywatelska, która dotąd nie protestowała przeciwko wkroczeniu do Suwałk oddziałów litewskich, uważając je za pomocnicze wojska niemieckie, dziś wobec prowokującego zachowania się żołnierzy litewskich, uważa siebie za zniewoloną do wniesienia protestu przeciwko dalszemu rozlokowaniu ~~suw~~ wojsk litewskich w Suwałkach i Okręgu Suwalskim i stawia żądanie, jako przedstawicielka miejscowego społeczeństwa, działająca za zgodą i z woli ludności, a zarazem z upoważnienia Rządu Polskiego, do usunięcia wojsk litewskich z Okręgu Suwalskiego i oddania winnych rozmyślnego zabójstwa na osobie policjanta miejskiego w ręce władz polskich w Suwałkach dla oddania pod sąd. Mieszanie się wojsk litewskich do zarządzeń i administracji Tymczasowej Rady Obywatelskiej uważamy za nieuprawnioną samowolę i zakusy do zawiadnięcia terenami polskimi, stanowiącymi integralną część b. Królestwa Kongresowego Polskiego.

O tym, ażeby pomiędzy Polską a Litwą przez państwa koalicyjne mogła być wytknięta granica, ani nam ani nikomu, jak dotąd, nie jest wiadomem, zakomunikowana zaś przez władze niemieckie wiadomość o wyznaczeniu tymczasowej linii demarkacyjnej w Okręgu Suwalskim na kanonie stowski, nie przesądza przynależności państwowej Okręgu Suwałki.

na północ od tej linii do Litwy i nie dając prawa wojskom litewskim, do uważania tych ziem za ziemię litewską i wtrącania się do zarządu tymi ziemiami.

Ze okręg suwalski uważały władze niemieckie za Polski dowodzi tego protokół z dnia 13 listopada roku zeszłego, na mocy którego ówczesny zarząd wojskowy niemiecki, upoważnił delegację Rady do wyjazdu do Warszawy do b. Rady Regencyjnej dla otrzymania instrukcji i mandatu na przejęcie władzy administracyjnej w okręgu Suwalskim w miarę jej przekazywania w ręce Rady przez władze niemieckie.

Tymczasowa Rada Obywatelska, działająca z upoważnienia Rządu Polskiego, wzięta faktycznie w swoje ręce na rzecz Rządu Polskiego władzę cywilno-administracyjną i raz przejętej władzy bez odpowiedniego rozkazu Rządu nikomu nie odda.

Wobec wzburzenia wśród ludności przed oczami której zamordowano policjanta raz jeszcze ponawiamy żądanie usunięcia wojsk litewskich przede wszystkim z ulic miasta i jego obrębu, dalsze bowiem patrolowanie żołnierzy litewskich na ulicach miasta byłoby prowokacją ludności, za skutki której odpowiedzialność z siebie składamy. Żądanie nasze opieramy na oświadczeniu władz niemieckich, iż zamiarem ich jest utrzymanie spokoju i bezpieczeństwa i na zapewnieniu, iż w razie dopuszczenia się przez wojska litewskie gwałtu na urządach polskich, policji i ludności, wojska litewskie będą usunięte.

Z oryginałem zgodna:

Prezes
W. Z.

[Handwritten signature]

Sekretarz

[Handwritten signature]

Odpis.

1244/92

P E Ł N O M O C N I C T W O

Na zasadzie wydanego mi upoważnienia przez Naczelnika Państwa Polskiego i Rząd Polski w dniu 28 Listopada 1918 roku za N 3251/18, niniejszem upoważniam Zarząd Tymczasowej Rady Obywatelskiej Okręgu Suwalskiego do prowadzenia w imieniu Rządu Polskiego pertraktacji z Władzami Niemieckimi w przedmiocie przejęcia na rzecz tegoż Rządu władzy, sprawowanej dotąd na terenie b. gubernii Suwalskiej przez władze Niemieckie.

W tym celu upoważniam Zarząd Tymczasowej Rady Obywatelskiej:

1. Ułożyć się z Władzami Niemieckimi w imieniu Rządu Polskiego co do terminu i sposobu przekazania Zarządowi Rady Obywatelskiej poszczególnych dziedzin administracji państwowej, jako to: zarządów powiatowego i miejskiego szkolnictwa, sądownictwa, zarządu dóbr państwowych, kolei poczt i telegrafu do czasu przybycia i faktycznego ich objęcia przez Rząd Polski.
2. Organizować tymczasowe sądy obywatelskie, oraz wszelkie inne wydziały czasowe, konieczne dla przejęcia wymienionych w punkcie 1-ym dziedzin życia państwowego.
3. Sporządzać protokoły zdawczo - odbiorcze i wogóle przedsiębrać wszelkie czynności, jakie się okażą niezbędnymi przy wykonywaniu powyższego upoważnienia.

Pełnomocnik Naczelnika Państwa i Rządu Polskiego

(-) Walery Roman.

p.o. Prokuratora przy Sądzie Najwyższym
w Warszawie.

6 Grudnia 1918 r.

Własnoręczność podpisu p. Walerego Romana zaświadczam

6 Grudnia 1918 r.

Prezydent miasta Suwałk.

L.S.

(-) A. Modliński.

Z oryginałem zgodne

Prezes
2-2-

Józef Chmiel

Sekretarz: *P. Dubokhalski*

